

แรงงานนอกระบบไทย :
พร้อมหรือยังกับการเป็นสังคมสูงอายุ?

โครงการวิจัย

“ความพร้อมของแรงงานนอกระบบ กับการเป็นสังคมสูงอายุ”

อาจารย์ ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ)

อาจารย์ พรทิพย์ เนติภารัตนกุล (นักวิจัย)

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

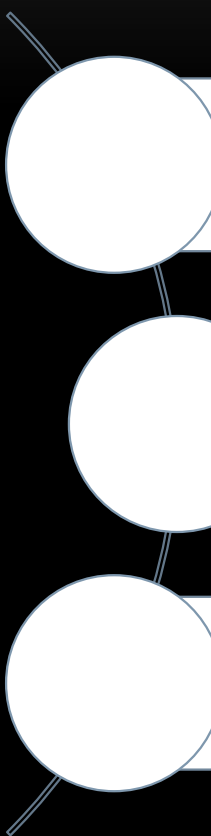
แหล่งเงินทุนสนับสนุนการวิจัย: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

- ทูลวิจัยประเภทโครงการสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ประจำปี 2554
- เริ่มดำเนินโครงการ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2554
- ระยะเวลา 9 เดือน
- ที่ปรึกษาโครงการ: รองศาสตราจารย์ ดร.อาณัติ ลีมคเดช
- อาจารย์ประจำ ภาควิชาการเงิน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

- โครงสร้างทางประชากรไทยที่เปลี่ยนแปลง
- สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society)
- ประชากรแรงงานนอกระบบ
 - ได้รับผลกระทบเชิงลบมากกว่าเชิงบวกจากการทำงานในระบบเศรษฐกิจ
 - ไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง
 - ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้
 - ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายแรงงานและสังคม
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
 - มุ่งขยายความคุ้มครองไปสู่แรงงานนอกระบบ
 - ประกันสังคม (มาตรา 40)/ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)
- แรงงานนอกระบบยังจะต้องพึ่งพาตนเองต่อไป!!

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบกับ
การเป็นสังคมสูงอายุ

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดสวัสดิการ
ให้กับผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศ

พัฒนาและขยายองค์ความรู้ทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่ว่าด้วย
สังคมวิทยาสูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

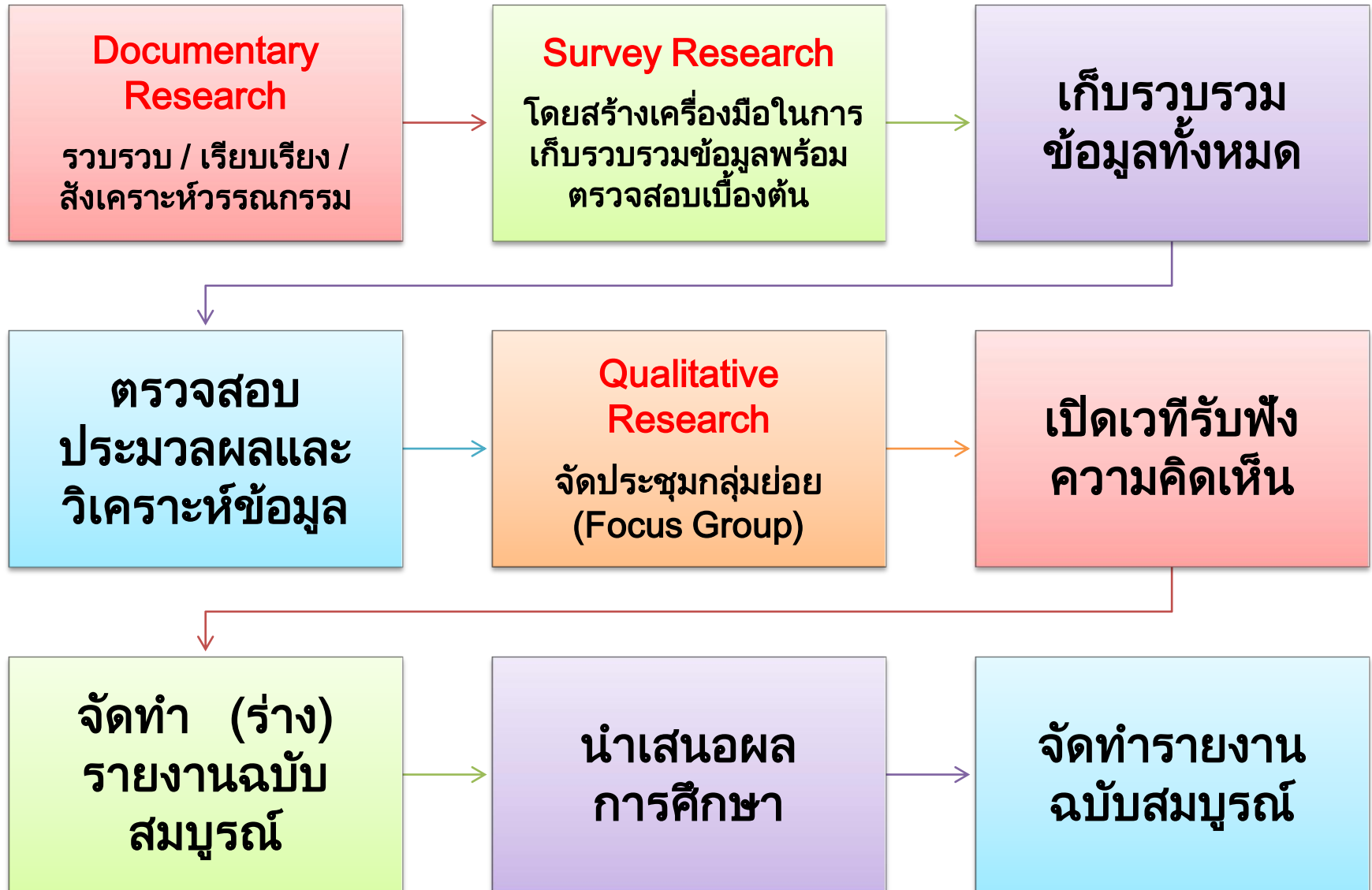
ด้าน ประชากร

- แรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง และไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน อายุ ๔๐-๕๙ ปี

ด้านพื้นที่

- กรุงเทพมหานคร, นครนายก, เชียงราย, หนองคาย และตรัง

ระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- **ตอนที่ 1: คุณลักษณะพื้นฐาน**

- ข้อมูลทั่วไป
- ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
- ข้อมูลด้านสุขภาพ
- ข้อมูลด้านสังคม

- **ตอนที่ 2: ทักษะต่อการเตรียมความพร้อม**

- ทักษะต่อการเป็นผู้สูงอายุ
- การให้ความสำคัญต่อมิติความพร้อม
- บทบาทของบุคคลและกลุ่ม
- ความต้องการสนับสนุนเมื่อ

สูงอายุ

- **ตอนที่ 3: แนวคิดและทฤษฎี**

- การแสดงบทบาท
- การสนับสนุนทางสังคม
- สัมพันธภาพในครอบครัว
- การแยกตัวออกจากสังคม

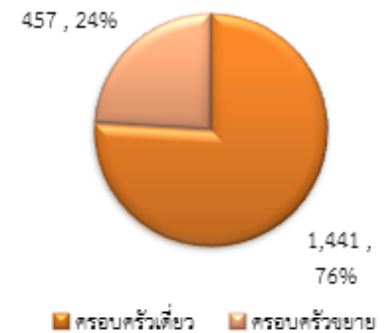
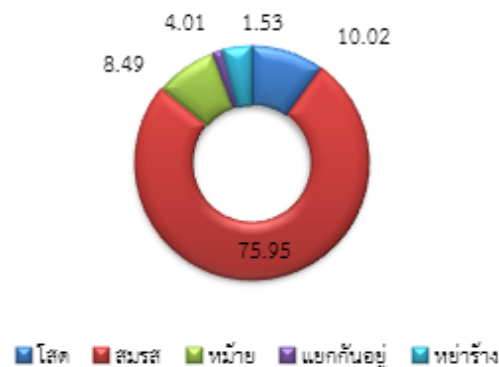
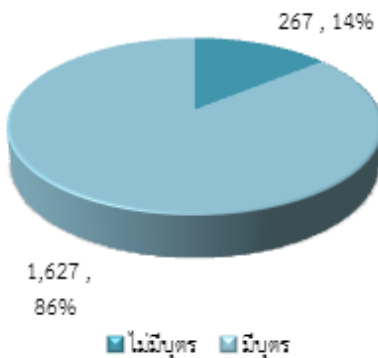
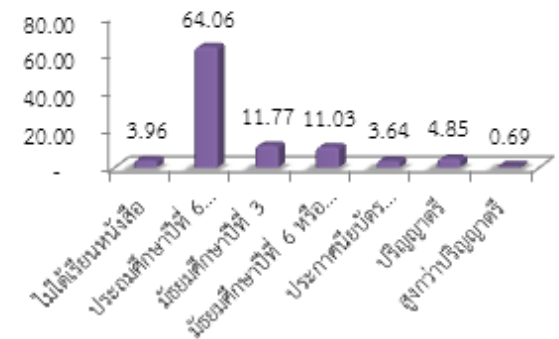
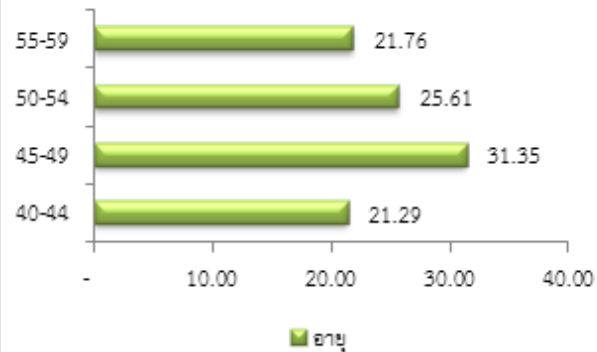
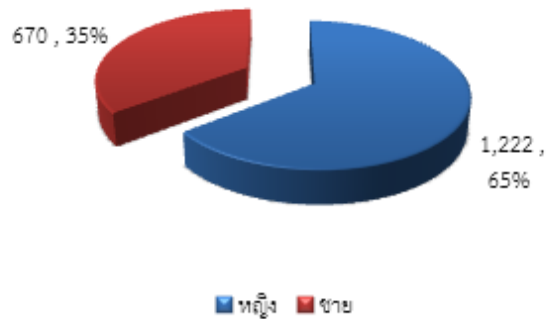
- **ตอนที่ 4: การเตรียมความพร้อม**

- มิติสังคม
- มิติเศรษฐกิจ
- มิติสุขภาพ
- มิติที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษา

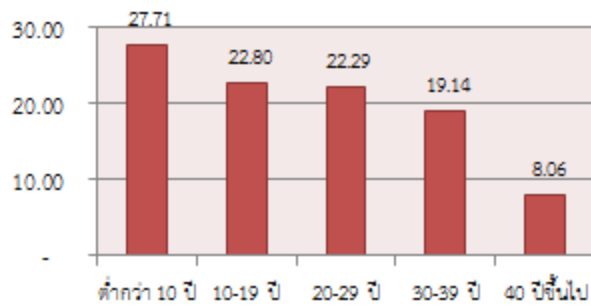
ภูมิภาค	ประชากร	ร้อยละ	จำนวนนับจด	ขนาดตัวอย่าง	ตัวอย่างที่ต้องการ	จำนวนนับจดได้จริง	ตัวอย่างที่เก็บได้จริง	-ร้อยละ-
กรุงเทพมหานคร	1,312,200	5.40	1,313	302	362	1,256	316	87.29
ภาคกลาง	4,544,100	18.70	4,544	357	428	4,763	347	81.07
ภาคเหนือ	5,297,400	21.80	5,297	361	433	5,000	408	94.23
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10,084,500	41.50	10,085	375	450	12,800	430	95.56
ภาคใต้	3,061,800	12.60	3,062	345	414	2,987	397	95.89
รวม	24,300,000	100.00	24,301	1,740	2,087	26,806	1,898	90.94

คุณลักษณะทั่วไป

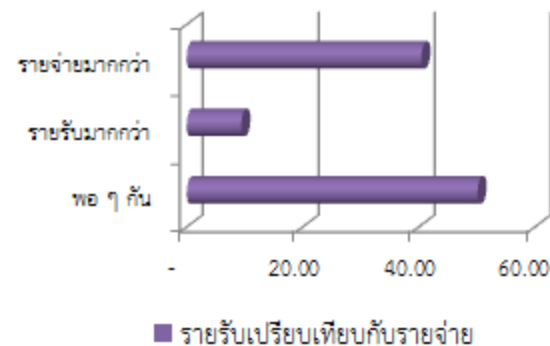
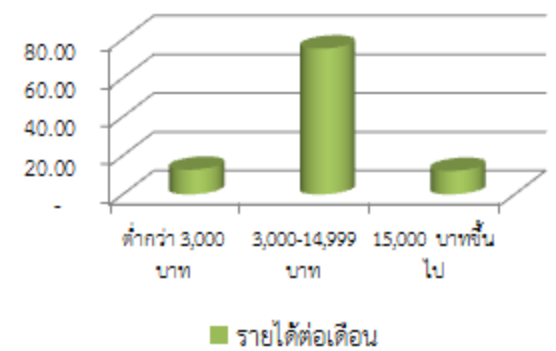
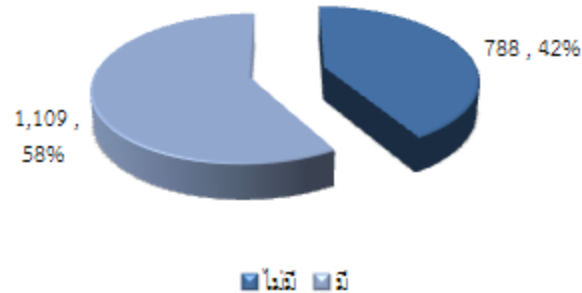

ด้านเศรษฐกิจ

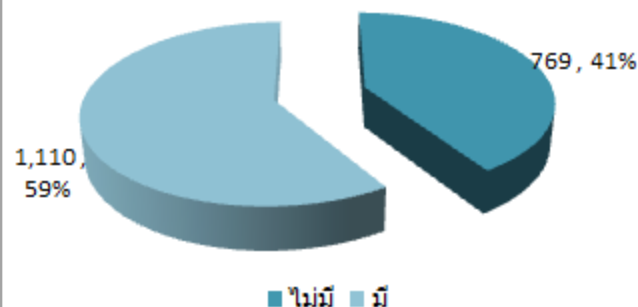
■ ประสบการณ์ทำงาน

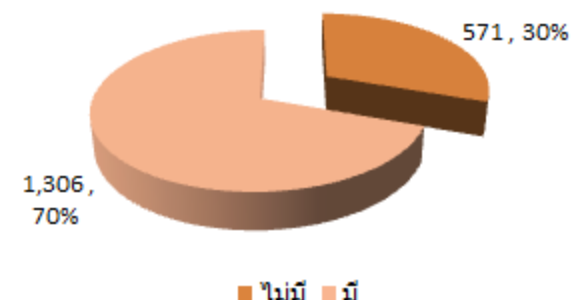
อาชีพเสริม/อาชีพรอง

การออมเงิน

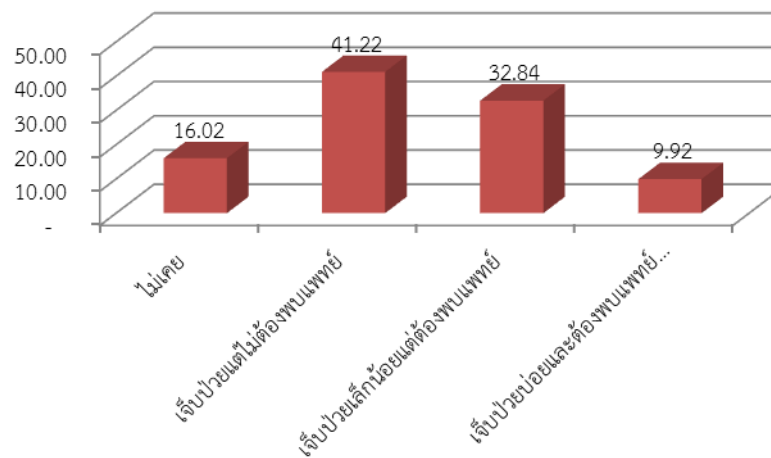

ภาระหนี้สิน

ด้านสุขภาพ

ในระยะเวลา ๑ ปี ที่ผ่านมา เคยเจ็บป่วยหรือไม่

ด้านสังคม

ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เมื่ออายุ ๖๐ อยากอยู่กับใคร?	3,049	
อยู่คนเดียว	94	3.08
บุตรชาย	352	11.54
บุตรสาว	343	11.25
คู่สมรส	663	21.74
คู่สมรสและบุตร	941	30.86
ญาติพี่น้อง	128	4.20
เพื่อน	338	11.09
บ้านพักคนชรา	47	1.54
ยังไม่ได้คิด	65	2.13
อื่น ๆ	78	2.56
เมื่ออายุ ๖๐ จะอยู่กับใคร?	3,012	
อยู่คนเดียว	94	3.12
บุตรชาย	351	11.65
บุตรสาว	376	12.48
คู่สมรส	614	20.39
คู่สมรสและบุตร	963	31.97
ญาติพี่น้อง	116	3.85
เพื่อน	299	9.93
บ้านพักคนชรา	50	1.66
ยังไม่ได้คิด	65	2.16
อื่น ๆ	84	2.79
การเป็นสมาชิกชมรม/กิจกรรม	1,850	
ไม่ได้เป็น	848	45.84
เป็น	1,002	54.16

สัมพันธ์ภาพกับเพื่อน	น้อย	ปานกลาง	มาก	จำนวน
เพื่อนสนิท	10.23	37.33	52.44	1,886
เพื่อนร่วมกิจกรรม	7.75	33.70	58.55	1,884
เพื่อนร่วมงาน	2.03	50.56	47.41	1,871
เพื่อนบ้าน	8.37	27.17	64.46	1,888
รวม	2.10	42.47	55.44	1,858

**การให้ความสำคัญกับ
การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ**

ความพร้อม: มิติทางสังคม

	การเตรียมความพร้อมในมิติทางสังคม	ทำ	ไม่ได้ทำ	จำนวน
	ด้านบทบาทและสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไป			
1	ปรับบทบาทมาเป็นผู้ให้คำปรึกษาของคนรอบครัว	91.71	8.29	1,881
2	ปรับบทบาทมาเป็นผู้ถ่ายทอดของลูกหลาน	76.71	23.29	1,881
3	ปรับบทบาทและสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวหลังอายุ 60 ปี	75.41	24.59	1,879
4	ยอมรับบทบาทพึ่งพิงบุตรหลาน เช่น พึ่งพิงบุตรหลานในการทำกิจกรรม ต่าง ๆ แทนการเป็นผู้เลี้ยงดู	79.91	20.09	1,877
5	วางแผนในการปรับตัวเพื่อให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ	78.75	21.25	1,878
6	ลดบทบาทต่าง ๆ ทางสังคมลง	59.10	40.90	1,880
7	ลดกิจกรรมงานสังคม	56.21	43.79	1,877
8	ลดความรับผิดชอบจากหน้าที่การงานในปัจจุบัน	54.31	45.69	1,878
9	ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือสูญเสียอำนาจในหน้าที่การงานที่น้อยลง	69.25	30.75	1,870
	ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ชุมชน สังคม			
1	ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	87.33	12.67	1,879
2	ปรึกษารื้อร่วมนกันกับสมาชิกภายในครอบครัวเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน	86.98	13.02	1,882
3	นัดพบปะสังสรรค์ระหว่างญาติพี่น้อง	84.48	15.52	1,881
4	เป็นผู้ให้คำปรึกษาปัญหาแก่สมาชิกในครอบครัว	86.33	13.67	1,880
5	ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวในฐานะเป็นผู้อาวุโส	85.11	14.89	1,881
6	สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลต่างวัยในครอบครัว เช่น ปู่ย่าตายายกับลูกหลาน	83.67	16.33	1,880
7	สนับสนุนและส่งเสริมให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม	81.86	18.14	1,880
8	เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม	85.05	14.95	1,873

ความพร้อม: มิติทางสังคม (ต่อ)

	การเตรียมความพร้อมในมิติทางสังคม	ทำ	ไม่ได้ทำ	จำนวน
	ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม			
1	เข้าวัดเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม งานผ้าป่า งานกฐิน งานบวช	87.71	12.29	1,879
2	เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม	82.08	17.92	1,881
3	เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ	80.02	19.98	1,877
4	เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ให้สังคม	75.41	24.59	1,871
	ด้านสวัสดิการ			
1	เข้าร่วมโครงการการขยายความคุ้มครองประกันสังคมสู่แรงงานนอกระบบ (มาตรา 40/มาตรา39)	43.44	56.56	1,874
2	เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มงานฌาปนกิจของหน่วยงานและชุมชน	68.07	31.93	1,876
3	ศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ผู้สูงอายุควรได้รับ	67.04	32.96	1,875
	ด้านการใช้เวลาว่างและงานอดิเรก			
1	พบปะสังสรรค์ และใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมภายในกลุ่มเพื่อน	76.49	23.51	1,880
2	ทดลองทำงานอดิเรกหลายๆ อย่าง เพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมแบบไหนที่เหมาะสมกับตนเอง	67.22	32.78	1,882
3	เข้าอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ชอบและสนใจเพื่อเป็นงานอดิเรกเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ	63.09	36.91	1,883

ความพร้อม: มิติทางเศรษฐกิจ

	การเตรียมความพร้อมในมิติเศรษฐกิจ	ทำ	ไม่ได้ทำ	จำนวน
	ด้านการวางแผนการเงินล่วงหน้า			
1	เตรียมจัดการหนี้สินที่มีอยู่ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ	68.22	31.78	1,885
2	ทำบัญชีรายจ่ายในแต่ละเดือน	45.21	54.79	1,889
3	ลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย	76.72	23.28	1,890
4	วางแผนที่จะนำเงินที่ได้จากการทำงานไปลงทุนเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตเมื่อ	64.54	35.46	1,884
5	ประเมินรายรับรายจ่ายของตนเองเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ	62.71	37.29	1,885
6	สำรวจทรัพย์สินหรือหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ	69.14	30.86	1,883
7	วางแผนเพิ่มรายรับหรือลดรายจ่ายลงไว้ล่วงหน้า	65.62	34.38	1,885
8	ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายทางด้านทรัพย์สิน เช่น กฎหมายมรดก การทำพินัยกรรม	50.27	49.73	1,884
9	คิดจะแบ่งทรัพย์สิน ให้กับบุตรหลานหรือบุคคลที่ตั้งใจไว้เมื่อสูงอายุ	62.17	37.83	1,882
10	จัดแบ่งเงิน สำหรับค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่ายารักษาโรคแยกไว้เป็นส่วน	63.75	36.25	1,884
	ด้านการเตรียมการออม			
1	สะสมเงินฝากกับธนาคารหรือสหกรณ์ออมทรัพย์	69.84	30.16	1,883
2	สะสมเงินไว้ใช้จ่ายเป็นจำนวนเพียงพอ	63.48	36.52	1,884
3	สะสมทรัพย์ในรูปแบบการฝากสะสม เช่น การซื้อพันธบัตร การเล่นหุ้น ทำประกัน	35.95	64.05	1,883
4	เตรียมสำรองเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉินหรือยามเจ็บป่วยภายหลังหยุดการทำงานลง	60.13	39.87	1,881
5	สะสมเงินไว้กับกลุ่มแชร์ในกลุ่มเพื่อน	35.50	64.50	1,879
6	ฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน	53.75	46.25	1,881
7	สะสมเงินจากรายได้อื่นๆ นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ เช่น เงินปันผล ดอกเบี้ย	46.65	53.35	1,878
	ด้านการประกอบอาชีพอิสระที่เหมาะสมกับวัย			
1	วางแผนหางานทำที่เหมาะสมกับวัย ภายหลังเข้าสู่วัยสูงอายุ	61.20	38.80	1,889
2	ประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพหลัก เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	60.81	39.19	1,883
3	ฝึกอบรมด้านวิชาชีพ เพื่อประกอบอาชีพในการเสริมรายได้สำหรับวัยสูงอายุ	52.63	47.37	1,885
4	หารายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ เช่น เงินปันผล ดอกเบี้ย เงินฝาก	50.88	49.12	1,883

ความพร้อม: มิติทางสุขภาพ

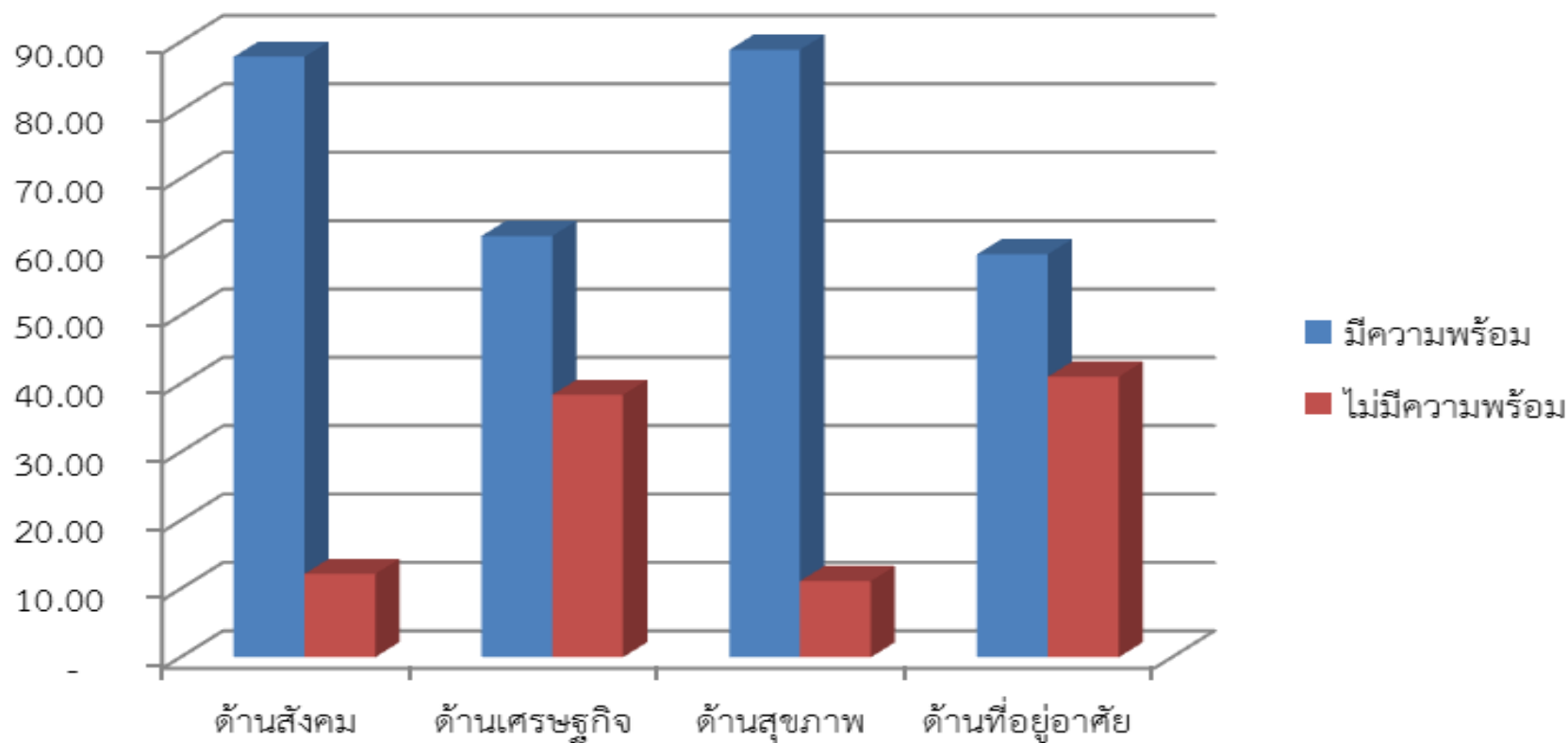
	การเตรียมความพร้อมในมิติสุขภาพ	ทำ	ไม่ได้ทำ	จำนวน
	ด้านการเสริมสร้างความแข็งแรงด้านร่างกายและสุขภาพ			
1	ออกกำลังกายเพื่อเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ	78.14	21.86	1,876
2	รับประทานอาหารที่มีกากใยสูง ประเภทผักใบเขียวและผลไม้ต่าง ๆ	91.01	8.99	1,879
3	เรียนรู้การทำอาหารด้วยตนเองสำหรับวัยสูงอายุ	83.86	16.14	1,877
4	พบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพตนเองก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ	77.49	22.51	1,879
5	ดื่มน้ำอย่างน้อยวันละ 8- 12 แก้ว	81.57	18.43	1,877
6	ดื่มนมเป็นประจำ	61.11	38.89	1,877
7	เลือกรับประทานอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ (ครบ 5 หมู่)	78.42	21.58	1,877
8	ตรวจสุขภาพร่างกายประจำปีเป็นประจำ	71.46	28.54	1,878
9	นอนหลับอย่างน้อย 6-8 ชั่วโมงต่อคืน	85.09	14.91	1,878
10	ควบคุมน้ำหนักให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน	66.37	33.63	1,879
11	ระมัดระวังการเกิดอุบัติเหตุ เช่น การหกล้ม การเกิดอัคคีภัย	82.22	17.78	1,878
12	บริโภคอาหารตรงตามเวลาและครบตามมื้ออาหาร	81.00	19.00	1,874
13	ดื่ม/รับประทานอาหารเสริมบำรุงสุขภาพ	66.60	33.40	1,871
14	ขับถ่ายอุจจาระ/ปัสสาวะ เป็นเวลาทุกครั้งเมื่อมีอาการปวดถ่าย ไม่กลั้น	88.78	11.22	1,872
	ด้านการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ			
1	อ่านหนังสือธรรมะหรืออื่น ๆ เพื่อใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	74.43	25.57	1,877
2	ฝึกสมาธิ ศึกษาธรรมะหรืออื่น ๆ เป็นประจำ เพื่อเป็นการสงบสติอารมณ์	64.87	35.13	1,876
3	ไปวัด/โบสถ์/มัสยิด หรือปฏิบัติธรรมเป็นประจำเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ	79.47	20.53	1,875
4	ฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์เกี่ยวกับรายการทางด้านจิตใจเป็นประจำ เช่น รายการธรรมะ	76.63	23.37	1,874
5	เตรียมใจที่จะเผชิญกับภาวะไม่สุขสบายจากความเสี่ยงของร่างกาย เช่น อาการปวดข้อ	81.88	18.12	1,876
6	เตรียมจิตใจให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพภายหลังเข้าสู่วัยสูงอายุ	85.07	14.93	1,875
7	เตรียมจิตใจยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ว่าต้องมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย	86.07	13.93	1,874
8	สำรวจว่าตนเองสามารถทำประโยชน์เพื่อสังคมอะไรได้บ้าง	82.22	17.78	1,873
9	ฝึกการลดความเครียด ความวิตกกังวลด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น อ่านหนังสือ ฟังเพลง นั่งสมาธิ เป็นต้น	81.74	18.26	1,862

ความพร้อม: มิติที่อยู่อาศัย

	การเตรียมความพร้อมในมิติที่อยู่อาศัย	ทำ	ไม่ได้ทำ	จำนวน
	ด้านสถานที่อยู่อาศัย			
1	ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับที่พักอาศัยภายหลังเข้าสู่วัยสูงอายุ เช่น บ้านสำหรับผู้สูงอายุ บ้านเช่า	47.65	52.35	1,874
2	เตรียมสถานที่อยู่อาศัยภายหลังเข้าสู่วัยสูงอายุ	57.15	42.85	1,874
3	ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	64.53	35.47	1,869
4	ศึกษาเกี่ยวกับการคมนาคมระหว่างบ้านของท่านกับสถานที่บริการสาธารณสุขว่ามีความสะดวกเป็นอย่างดี เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย เป็นต้น	73.11	26.89	1,856
	ด้านการปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัย			
1	พยายามที่จะเรียนรู้การซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ชำรุดภายในบ้านด้วยตนเอง	71.88	28.12	1,878
2	เตรียมห้องไว้สำหรับตนเองหลังเข้าสู่วัยสูงอายุ	57.17	42.83	1,877
3	หมู่บ้าน/ชุมชนที่ท่านพักอาศัย มีเพื่อนบ้านที่สามารถขอความช่วยเหลือได้	83.12	16.88	1,872
4	ปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยเพื่อความปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น พื้นห้องน้ำจะต้องเป็นพื้นที่ไม่ลื่น มีแสงสว่างภายในบ้านเพียงพอ เป็นต้น	69.86	30.14	1,878
5	จัดเตรียมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในสถานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เช่น ราวจับบันได ราวจับเกาะเวลาอาบน้ำในห้องน้ำ โถส้วม เป็นต้น	63.54	36.46	1,876
6	จัดเตรียมที่อยู่อาศัยให้อยู่ห่างไกลจากผง ฝุ่นละออง ควันพิษ และมีอากาศถ่ายเทสะดวก	69.26	30.74	1,851
	ด้านการเอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุจากภาครัฐ			
1	ศึกษาสวัสดิการเงินกู้ที่อยู่อาศัยที่รัฐเป็นผู้จัดให้	43.53	56.47	1,877
2	วางแผนกู้เงินสวัสดิการหรือเตรียมเงินที่จะสร้างที่อยู่อาศัยที่รัฐจัดให้	38.54	61.46	1,876
3	ศึกษาการใช้บริการของรัฐและเอกชนในด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	46.19	53.81	1,875

ความพร้อมในภาพรวม

ภาพรวมความพร้อมๆ ในมิติต่าง ๆ	มีความพร้อม	ไม่มีความพร้อม	จำนวน
ด้านสังคม	87.82	12.18	1,815
ด้านเศรษฐกิจ	61.61	38.39	1,834
ด้านสุขภาพ	88.86	11.14	1,813
ด้านที่อยู่อาศัย	58.96	41.04	1,808

ผลการศึกษา

จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

การดำเนินการจัดทำการประชุมกลุ่มย่อย ในงานวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายในการหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อเป็นคำอธิบายเพิ่มเติมผลการวิจัยจากแบบสอบถามให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะการค้นหาลักษณะการเตรียมความพร้อมและเงื่อนไขที่ทำให้แรงงานนอกระบบมีความพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุที่แตกต่างกันไปตามลักษณะอาชีพและตามลักษณะของพื้นที่ที่อยู่อาศัย

ผลการศึกษาที่ชัดเจนขึ้นจะส่งผลให้มีข้อเสนอแนะที่ชัดเจนในการจัดทำแนวทางการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบของไทยต่อไป

พื้นที่ในการจัดประชุมกลุ่มย่อย 2 พื้นที่

ชนบท

ชุมชน เฉลิมพระเกียรติ 80 ปี อ.เมือง จ.นครนายก

- ☐ อยู่ในเขตเทศบาลเมือง
- ☐ ที่อยู่อาศัยจะเป็นบ้านชั้นเดียว
- ☐ ส่วนใหญ่มีอาชีพแรงงานรับจ้าง (ซักรีด รับจ้างทั่วไป) และค้าขายมากกว่าอาชีพเกษตรกร
- ☐ ชาวสารมาจากชาวบ้านในชุมชน

เมือง

ชุมชน คลองไผ่สิงโต เขตคลองเตย กรุงเทพฯ

- ☐ แรงงานค้าขาย (อาหารริมทาง ผลไม้ ธุรกิจทำปลาเค็มปลาต้ม) และรับจ้าง เชื้อฉักและยกของในตลาดคลองเตย รับจ้างฉีกใบตอง ทำปลาต้ม ฯลฯ)
- ☐ ชุมชนมีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม-เชื้อชาติ
- ☐ ความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้าน พึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือกันเมื่อมีความขัดสน และประสบกับปัญหาต่าง ๆ

**ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล :
ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย
(FOCUS GROUP)**

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

1. การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบ : เปรียบเทียบจากความแตกต่างทางบริบทในแต่ละพื้นที่

ด้านเศรษฐกิจ

แรงงานนอกระบบทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดยังไม่ได้เตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการกับเงินออม และทำบัญชีการเงิน ไม่ได้เตรียมอาชีพเสริม

- แรงงานในต่างจังหวัดต้องการอาชีพเสริม ต้องการรัฐสนับสนุนการฝึกอาชีพ
- แต่แรงงานในกรุงเทพฯ ไม่ได้คำนึงถึงอาชีพเสริมรองรับ เพราะความเป็นเมืองยังเอื้อต่อการหาอาชีพ

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

1. การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบ :เปรียบเทียบจากความแตกต่างทางบริบทในแต่ละพื้นที่ (ต่อ)

ด้านสุขภาพ

แรงงานนอกระบบในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดมีการเตรียมความพร้อมคล้ายคลึงกัน

- เลือกรับประทานอาหาร , ออกกำลังกาย แต่ไม่เป็นกิจจะลักษณะ
“การเคลื่อนไหวในช่วงเวลาทำงานก็ถือเป็นการออกกำลังกายแล้ว”
- แรงงานนอกระบบทั้งในเมืองและชนบทยังขาด “พื้นที่กลาง”
ทำให้ขาดโอกาสในการเตรียมพร้อมด้านสุขภาพ

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

1. การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบ :เปรียบเทียบจากความแตกต่างทางบริบทในแต่ละพื้นที่ (ต่อ)

ด้านสังคม

- แรงงานนอกระบบทั้งสองพื้นที่มีการเตรียมพร้อมคล้ายกัน
- ความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้าน (neighborhood) และความเป็นชุมชน มีความสำคัญ :
 - ☐ ส่งต่อข่าวสารข้อมูล
 - ☐ การช่วยเหลือด้านแรงงาน
 - ☐ ปักจ้ายเศรษฐกิจ
 - ☐ ช่วยดูแลเรื่องสุขภาพ

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

1. การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบ :เปรียบเทียบจากความแตกต่างทางบริบทในแต่ละพื้นที่ (ต่อ)

ด้านที่อยู่อาศัย

แรงงานนอกระบบในสองพื้นที่มองว่าที่อยู่อาศัยไม่ได้เป็นปัญหาใน
บ้านปลายชีวิต และไม่ได้กังวล ด้วยเหตุผลดังนี้

- ที่อยู่ปัจจุบันเป็นบ้านชั้นเดียว
- มีความสะดวกในการเดินทางอยู่แล้ว
- มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้านช่วยเหลือเกื้อกูล

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

2. การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบ : เปรียบเทียบจากความแตกต่างทางอาชีพ

- แรงงานทั้ง 2 อาชีพมีความคล้ายกันในการเตรียมความพร้อมทุกด้าน
- แต่ในด้านเศรษฐกิจ แรงงานนอกระบบมีการเตรียมความพร้อมไม่แตกต่างกัน

เงื่อนไขทางอาชีพ:

- แรงงานรับจ้าง มีรายได้ไม่คงที่และมีรายจ่ายมาก
- แรงงานค้าขาย แม้จะมีงานทำทุกวันและงานสม่ำเสมอ แต่ก็ต้องใช้เวลาแต่ละวันเพื่อประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองมากกว่าการใช้เวลาทบทวนการจ่ายในแต่ละวัน

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

3. แรงงานนอกระบบทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความสนใจสวัสดิการของรัฐในหลายด้าน และต้องการให้รัฐช่วยส่งเสริมให้ตนเองมีความพร้อมในทุกด้าน

- โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่สามารถเข้าถึงรายละเอียด ทำให้ขาดความเข้าใจและรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ที่ตนเองพึงจะมี
- แรงงานนอกระบบประสงค์ให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐเข้ามาประชาสัมพันธ์ในชุมชนโดยตรง

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

4. แรงงานนอกระบบทั้ง 2 พื้นที่สนใจโครงการสวัสดิการของรัฐที่ไม่สร้างภาระทางเศรษฐกิจของตนเอง

- ทางเลือกและสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับมีความน่าสนใจ (เบี้ยยังชีพ , กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) , กองทุนประกันสังคม มาตรา 40 ภายใต้ระบบประกันสังคม, กองทุนผู้สูงอายุ ฯลฯ)
- แรงงานในกรุงเทพฯ มองว่าตนเองไม่ควรต้องจ่ายเงินเข้าระบบสวัสดิการอีก
 - ❑ จ่ายภาษีผ่านการซื้อสินค้าต่าง ๆ แล้ว
 - ❑ ความไม่มั่นคงของกองทุนต่าง ๆ ที่รัฐจัดให้

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

5. แรงงานนอกระบบมีความต้องการดูแลตนเองยามสูงอายุด้วยตนเอง โดยไม่พึ่งพิงรัฐและลูกหลานฝ่ายเดียว

- แรงงานนอกระบบต้องการที่จะดูแลตนเอง และมองว่าตนเองมีศักยภาพในการดูแลตนเองในระดับหนึ่ง
- อีกด้านหนึ่งก็ต้องการการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อส่งเสริมให้พวกเขาสามารถดูแลตนเองในวัยสูงอายุได้เต็มที่มากขึ้นโดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น

ข้อสังเกตจากการเก็บข้อมูล

6. แรงงานนอกระบบยังคงต้องการสวัสดิการทางสังคมที่อยู่ในรูปของตัวเงินและการบริการ

- **สวัสดิการทางสังคมในลักษณะของตัวเงิน** ยังเป็นสิ่งที่แรงงานนอกระบบในสองพื้นที่เห็นด้วยและไม่ต้องการให้ล้มเลิกโครงการ
- **สวัสดิการในรูปของการบริการสำหรับผู้สูงอายุ** อาทิ ร้านค้าจำหน่ายสิ่งของราคาถูก ค่าบริการซ่อมแซมบ้านราคาถูก ศูนย์บริการดูแลรับฝากผู้สูงอายุชั่วคราวในระหว่างวัน เป็นสิ่งที่แรงงานฯ สนใจ

ข้อเสนอแนะ ในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบ

ข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบ

1. สร้าง**สำนึกความรับผิดชอบส่วนบุคคล**เพื่อเตรียม ความพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ

- กระตุ้นให้แรงงานระบบมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบตนเองเมื่อจะ
กลายเป็นผู้สูงอายุ
- ชี้ให้เห็นความสำคัญของการวางแผนชีวิตของตนเอง
- ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและสังคม
- สร้างความตระหนักในเรื่องศักดิ์ศรีและทัศนคติด้านบวกของ
ผู้สูงอายุ

การที่บุคคลมีศักยภาพในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองในระดับหนึ่งได้
โดยไม่ต้องพึ่งพิงรัฐและครอบครัวทั้งหมด
เป็นสิ่งสะท้อนถึงการดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ
ที่เป็นแรงงานนอกระบบ

**2. ใช้ค่านิยมทางสังคมที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญ
เป็นพื้นฐานการจัดสวัสดิการ**

เยอรมัน : ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคน

ญี่ปุ่น และ อเมริกา : ความรับผิดชอบส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบ

3. กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ระดับชุมชน

ชุมชนสามารถเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างสวัสดิการ
แก่แรงงานนอกระบบ ชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมในระดับ
เล็กลงมาและใกล้ชิดกับบุคคลมากกว่าระดับจังหวัด โดย
บริหารจัดการผ่านการประสานงานกับ อบต. เทศบาล
ประธานชุมชน เพื่อกระจายสวัสดิการได้ทั่วถึง, ชุมชนช่วย
ติดตามอุปสรรค-ปัญหาการจัดสวัสดิการ, ส่งข่าว
ประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบ

4. สร้างความน่าเชื่อถือของระบบประกันสังคมและ สวัสดิการอื่น ๆ

- ❖ ประสิทธิภาพของระบบ
- ❖ คุณภาพในการบริการแต่ละขั้นตอน
- ❖ ความรู้ความเข้าใจและจิตอาสาของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

ข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบ

5. จัดเงื่อนไขด้านเวลาในการจ่ายเงินเข้าระบบโดย พิจารณาตามอาชีพของแรงงาน

แรงงานนอกระบบ
เป็นกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย
การมีทางเลือกในการจ่ายเงิน
เป็นรายงวดทำให้แรงงาน
จัดสรรเงินให้สมดุลกับ
รายรับรายจ่ายตาม
ลักษณะอาชีพของตนเองโดยไม่เดือดร้อน

จบการนำเสนอ

